

*Mr Boris Stojkovski, asistent  
Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*

## PRAVNI POLOŽAJ MUSLIMANA U SREDNJOVEKOVNOJ UGARSKOJ

**Sažetak:** *U srednjovekovnoj Ugarskoj gotovo od samog vremena doseljenja Mađara u Panonsku niziju bilo je i muslimanskog stanovništva. Poreklo ovog stanovništva nije sasvim razjašnjeno, ali njihovo prisustvo u ugarskoj srednjovekovnoj državi svedoče i zakoni. U vreme kraljeva Ladislava I i Kolomana, na prelazu između XI i XII stoleća doneti su zakonic. Među članovima zakonika obojice kraljeva nalazi se i nekoliko članova koji regulišu položaj muslimana. Ovi zakoni su i tema rada koji sledi. Zakoni se odnose na život muslimana u Ugarskoj, regulišući podizanje hramova, brak, kao i određena pravila u ishrani karakteristična za islam. Drugi aspekt njihovog pravnog položaja vezan je za postojanje sudske autonomije u okvirima države, kao i učesće muslimana u parnicama pred hrišćanskim sudijama.*

**Ključne reči:** *muslimani, Ugarska, zakoni, srednji vek*

Učvršćivanje hrišćanstva u srednjovekovnoj Ugarskoj bio je težak i dug proces koji je okončan u XII veku. Period između smrti prvog ugarskog kralja Svetog Stefana ( I. Szent István, umro 1038) pa sve do dolaska na tron Ladislava I Svetog (I. Szent László 1077-1095) bio je doba unutrašnjih borbi. Posledice ovih sukoba reflektovale su se i na crkvu. Crkve su uništavane, sveštenstvo ubijano, a najpoznatiji propovednik Gerard (Gelert) je ubijen od pobunjenika.<sup>1</sup> Pored toga, ne treba zanemariti ni

---

<sup>1</sup> Nora Berend, *At the Gate of Christendom: Jews, Muslims and 'Pagans' in Medieval Hungary, c. 1000-c. 1300*, Cambridge, 2001, 55; Petar Rokai, Zoltan Dere, Tibor Pal, Aleksandar Kasaš, *Istorija Mađara*, Beograd, 2002, 34-37, dalje *Istorija Mađara*.

uticaj Vizantije, pa samim tim ni njene crkve, posebno u rubnim delovima države, ali i uopšte diljem Ugarske. Sve je ovo svakako slabilo uticaj Rima i zapadne crkve. Stoga je kralj Ladislav donosio zakone koji su učvršćivali hrišćanstvo u zemlji, kažnjavajući batinama i oduzimanjem imovine onima koji ne posećuju bogoslužjenja. Pored toga i na druge načine je radio na jačanju crkve.<sup>2</sup> Njegov naslednik na tronu kralj Koloman, zbog svoje učenosti prozvan *Knjižničar* (Könyvés Kálmán. 1095-1116) je u prologu za svoje zakone naveo da je Ugarska do kraja hristijanizovana zemlja u kojoj je *najhrišćanski kralj Koloman* uvideo da je hrišćanstvo u zemlji postalo *savršena religija*.<sup>3</sup>

Realnost je, pak, bila unekoliko drugačija. Ugarska je bila dosta etnički i verski šarolika pogotovo u vreme kraljeva Ladislava i Kolomana. Uz pravoslavno, pagansko, jevrejsko i naravno rimokatoličko stanovništvo, u Ugarskoj su bili prisutni i muslimani. Njihovo prisustvo pored arapskih i vizantijskih izvora, svedoče i zakonski spomenici doneti upravo u vreme kraljeva Ladislava i Kolomana.

Brojnost ove manjine nije lako utvrditi. Populacija muslimana u srednjovekovnoj ugarskoj državi varirala je, prema nekim proračunima, izmeđuve i nešto više od petnaest hiljada duša.<sup>4</sup> Njihovo poreklo je takođe puno nejasnoća. U nauci postoji niz mišljenja o poreklu ugarskih muslimana. Jedna je teza da potiču iz Hazarskog kaganata.<sup>5</sup> Druga jeste ona da je njihova pradomovina povolška Bugarska.<sup>6</sup> u oba slučaja muslimani bi u Ugarsku došli zajedno sa Mađarima u vreme njihovog naseljavanja. Postoji i teza da su muslimani u Ugarsku došli iz Vizantijskog carstva, gde su se pak doselili iz Turkestana. Radi se o trgovcima koji su pod vlast ugarskog kralja potpali kada je kralj Ladislav osvojio Srem.<sup>7</sup> Ha posletku postoji i teza

---

<sup>2</sup> Györfly György, *Szent László egyházpolitikája*, Emlékkönyv a Túrkevei Múzeum fennállásának 20. Évfordulójára, Túrkeve, 1971, 63-71; *Istoriya Mađara*, 40-41.

<sup>3</sup> *The laws of the medieval kingdom of Hungary 1000-1301*. The laws of Hungary Series I: Volume 1, translated and edited by János M. Bak, György Bónis and James Ross Sweeney, Bakersfield, 1989, 24-25.

<sup>4</sup> N. Berend, nav. delo, 67.

<sup>5</sup> Pauler Gyula, *A magyar nemzet története az Árpád királyok alatt*, I. kötet, Budapest, 1893; 166; Charles D'Eszlary, *Les Musulmans Hongrois du Moyen Age (VIIe-XIV s)*, Revue de l'Institut des Belles Lettres Arabes, 19, Tunisie, 1956, 376-378; Czeglédi Károly, *Az Árpád-kori mohamedánokról és neveikről*, Nyelvtudomány értesítő 70, Budapest, 1970, 254-259.

<sup>6</sup> Prvi koji je izneo ovu tezu kao jednu od mogućnosti jeste i prvi koji se bavio problemom muslimana u srednjovekovnoj Ugarskoj Réthy László, *Magyar pénzverő izmaeliták és Bessarábia*, Arad, 1880, 13, 16; György Székely, *Les contacts entre Hongrois et Musulmans aux IXe-XIIe siècles*, The Muslim East. Studies in Honour of Julius Germanus, ed. Káldy-Nagy Gyula, Budapest, 1974, 53-74.

<sup>7</sup> Karácsonyi János, *Kik voltak s mikor jöttek hazánkba a böszörmények vagy izmaeliták*, Értekezések a történeti tudományok köréből, 23, Budapest, 1913, 484-498.

da su došli u vreme Takšonja, mađarskog kneza koji je vladao oko 970. i u čije vreme je došlo dosta muslimana koji su se naselili oko peštanske tvrđave. Ovaj podatak daje Anonimus, hroničar iz doba Bele III i ovaj podatak izaziva dosta sumnji.<sup>8</sup> Među najznačajnijim terminima kojim su muslimanske etničke skupine u Ugarskoj nazivane treba nesumnjivo istaći Pečenege, kao svakako najpoznatiji termin. Što se pravnih spisa, sudskih i zakonskih, tiče korišćen je termin *Ismaelita* u najviše slučajeva, kao i varijacije ovog etnonima, dok će kasnije preovladati i termin *Saracenus*.<sup>9</sup>

Pomenimo da ni za jednu od navedenih teorija nije moguće reći da je potpuno tačna. Postoji ih još, mi smo ovde izneli samo one ključne kako bi se stekao uvid u poreklo i moguće načine kako su muslimani došli na područje Ugarske. Za nas je posebno zanimljiva ova populacija i zbog toga jer je bila veoma brojna na području Srema. To su, naime, u nauci poznati Halisiji, koje vizantijski istoričar Jovan Kinam pominje u vezi sa borbama između Vizantije i Ugarske u Sremu tokom prvih dekada XII stoleća.<sup>10</sup>

Zakoni koje su donosili kraljevi Ladislav I i Koloman, a i su se odnosili na muslimane regulisali su različite aspekte muslimanskog života i moguće im je odrediti zajednički imenitelj i crtu-imali su za cilj pokrštavanje muslimana i integraciju ove populacije u mađarsko srednjovekovno, prevashodno rimokatoličko, društvo. Praksa će međutim biti znatno drugačija, podaci o muslimanskom življu na tlu srednjovekovne ugarske kraljevine nadživće zakone za skoro puna dva veka, sve do 1290. godine postoje. U narednim redovima biće izneto tih nekoliko zakona iz kojih će se najbolje videti kakav je bio položaj muslimana u zakonima ugarskih kraljeva na prelazu između XI i XII stoleća.

Članova zakonika koji se odnose na islamske vernike u Ugarskoj nije bilo mnogo. Kralj Ladislav je doneo samo jedan član zakonika koji se ticao muslimana. Ovaj član je bio 9. Po redu u tzv. *Prvoj knjizi zakonika* koju je doneo ovaj ugarski vladar na saboru i Sabolču 20. maja 1092. godine. Prva knjiga zakonika se bavi crkvenim i svetovnim pitanjima, pa je stoga i član koji se odnosi na islamske vernike našao svoje mesto ovde, jer je vezan i za hrišćansku veru.<sup>11</sup> U pasusima koji slede donosimo tekst na latinskom i prevod na savremeni srpski jezik.

<sup>8</sup> *Anonymi Belae Regis notarii de Gestis Hungarorum*, Scriptores rerum Hungaricum I, ed. Emericus Szentpétery, Budapest, 1937, 115-116; Jerney János, *A magyarországi izmaelitákról*, közreadja Czeglédy Károly, Budapest, 1971, 106-107.

<sup>9</sup> Jerney J, nav. delo, 104-105; Czeglédi K, nav. delo, 254-256.

<sup>10</sup> Czeglédi K, nav. delo, 257-258; Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije, tom IV, Beograd, 1971 (reprint 2007), 30-32, 86, up. i napomene za detaljnu bibliografiju o ovom pitanju.

<sup>11</sup> Závodsky Levente, *A Szent István, Szent László és Kálmán korabeli törvények és zsinati határozatok forrásai*, Budapest, 1904, 57.

**Cap. 9: De negotiatoribus, quos Ismahelitas appellant.**

*De negotiatoribus, quos Ismahelitas appellant, si post Baptismum ad legem suam antiquam, per circummsionem, rediisse inventi fuerit; a sedibus suis separatis, ad alias villas removeantur. Illi vero qui inculpabiles per iudicium apparverunt, in propriis aedibus, ad aedibus remaneat.*<sup>12</sup>

**O trgovcima, koje nazivaju Ismailćanima**

*Trgovci, koje nazivamo Ismailćanima ukoliko nakon krštenja, obre-zanjem se na svoj stari zakon (veru) vraćaju, da budu udaljeni iz njihovo-g mesta, a ako se pokažu nevini, da ostanu u mestu u kome žive.*

To je jedini član zakonika koji je kralj Ladislav doneo a da se odnosi na muhamedance u njegovom kraljevstvu. Kralj Koloman je muslimane pomenuo u članovima od 46-49. svoje prve knjige zakona koja ukupno sadrži 84 člana. Crkva se nalazila na prvom mestu u njegovim zakonima, posebno u prvoj knjizi tih zakona gde se nalaze i ovi za nas zanimljivi članovi, njih četiri ukupno.<sup>13</sup> Kao i u prethodnom slučaju, članovi će biti navedeni na latinskom i u prevodu na naš jezik.

**Cap. 46: De accuastione Ismaelitarum, secundum sectar suas viventium.**

*Si quis Ismaelitas, in jejunio, seu commestione, porcinaeque carnis abstinentia, vel in ablutione, vel in quodlibet suae sectae facinore depre-headavit; Ismaelitae regi deputentur: qui vero eus accusabat, de substantia eorum partem accipiat.*

**O kažnjavanju Ismailćana zbog privrženosti staroj veri**

*Ako neko vidi Ismailćanina da posti, ili se sudržava od jedenja svi-njetine, ili ima naviku da se opere ili na drugi način greši, takav Ismail-ćanin da se pošalje kralju. Oni koji su ih (Ismailćane) ispravno optužili, dobijaju deo njihove imovine.*

**Cap. 47 : De Ecclesiis Ismaelitarum, et de dotibus earumdum**

*Uni cuique villae Ismaelitarum Ecclesiam aedificare, de eademque villa dotem dare precipimus. Quae postquam aedificata fuerit, media pars villae Ismaelitarum emigret, sicque aut extrui secus sedeant, aut quasi unius moris in domo Mater autem nobiscum una eademque Christi Ecclesia individua unanimiter consistat.*

**O crkvama Ismailćana i darovima za nju.**

---

<sup>12</sup> *Corpus Iuris Hungarici-Magyar Törvénytar: 1000-1526. Évi törvényczikkek*, Dr Csiky Kálmán et al. közreműködésével szerkeszti Dr. Márkus Dezső, Budapest, 1899, 52-53; Jerney J, nav. delo, 107-108; Karácsonyi J, nav. delo, 484; prepis i prevod na engleski jezik *The laws of the medieval kingdom of Hungary 1000-1301*, 29.

<sup>13</sup> Závodsky L, nav. delo, 83-84; članovi zakona su preuzeti iz: *Corpus Iuris Hungarici*, 108-111; Jerney J, nav. delo, 108-109; Karácsonyi J, nav. delo, 484; *The laws of the medieval kingdom of Hungary 1000-1301*, 57.

*U svakom selu Ismailćana da se izgrade crkve, i da selo da donacije. I posle kad crkva bude sagrađena, pola sela Ismailćana da se iseli i naseli na drugim mestima, jer će svakako biti zajedno sa nama u zajedničkom domu, tj. Majci našoj Crkvi Hristovo koju čine jednaki ljudi.*

**Cap. 48: De matrimonio Ismaelitarum**

*Ismaelitarum vero nullus filiam unam jungere matrimonio alicujus de gente sua, sed nosta.*

**O sklapanju braka Ismailćana**

*Ismailćanin da se nije usudio da svoju kćer uda za nekog iz svog naroda, već samo iz našeg.*

**Cap. 49: De esu carniū porcinarum per Ismaelitas**

*Si quis Ismaelitarum Hospiter habuerit, vel aliquem in Convivium vocaverit; tam ipse, quam convivae ejus, de porcia tantum carne vescantur.*

**O jedenju svinjskog mesa Ismailćana**

*Ako je nekome u gostima Ismailćanin, ili nekog poziva u goste na neki praznik, tada i on i gosti da jedu samo svinjetinu.*

Ovim zakonima Ugarska se svrstava u red država koje su tokom srednjeg veka radile na tome da se islamski vernici na njenoj teritoriji konvertuju u hrišćanstvo. Poznato je i nekoliko pojedinačnih slučajeva pokrštavanja, kao i svedočenja o širem procesu pokrštavanja.<sup>14</sup> Kako je spao pritisak na muslimane, tako se pojačao na tzv. *lažne hrišćane*. To su bili konvertiti koji su tajno upražnjavali rituale svoje stare muhamedanske vere. Stoga i vidimo u zakonima kraljeva Ladislava i Kolomana pozivanje da se osoba koja tajno upražnjava islamsku religiju optuži i kazni.<sup>15</sup>

Izuzetna strogost ovih zakona dovela je do toga da mađarski muslimani u srednjem veku veoma slabo poznaju religiju i jezik predaka, da budu, iako muslimani, pre svega, stanovnici kraljevine Ugarske. Najbolje svedočanstvo o tome ostavio je Abu Hamid. Ovaj putopisac je od 1150-1153. godine boravio u Ugarskoj gde je bio i u kontaktu sa muslimanima sa područja Srema. Tokom kontakta sa svojim istovernicima Abu Hamid piše kako je morao da ih poduči arapskom, jeziku, čak i molitvi. Primera radi, molitvu petkom, odnosno džuma-namaz, pre Abu Hamidovog dolaska, sremski muhamedanci nisu ni poznavali, kao ni propoved (hutbu) koja se u ovaj dan na ovom namazu takođe kod muslimana vrši. Dozvoljavao je i ohrabriovao konkubinat i poligamiju, ali je zabranjivao muslimanima da piju vino. Radosno je konstatovao da su neki od njih dobro govorili arapski i od njega tražili knjige kako bi praktikovali svoju veru i običaje.<sup>16</sup>

<sup>14</sup> N. Berend, nav. delo, 237.

<sup>15</sup> Ibid.

<sup>16</sup> *Abū Hāmid el Granadino y su relación de viaje por tierras eurasiaticas*. Textó árabe, traducción e interpretación por Cesár E. Dubler, Madrid, 1953, 66-67; postoji i ruska verzija Putešestvie Abu Hamid al-Garnatija, *Putešestvie Abu Hamida al-Garnati v*

Ovakvo nepoznavanje sopstvene vere, vrlo verovatno je imalo svoje korene upravo u ovim zakonima. U daljim decenijama XII nema podataka o nekom nasilnom preseeljavanju ili pokrštavanju muslimana.<sup>17</sup> Upravo Abu Hamid daje podatke o onim muslimanima koji su javno ili tajno ispovedali islam. Oni koji su ga ispovedali tajno, pretvarajući se u javnosti da su hrišćani su služili kralju, dok su oni koji su to činili javno služili kao obični vojnici.<sup>18</sup> Ukoliko je ovaj podatak Abu Hamida rečevantan, a verovatno je da jeste, ovi vojnici nisu bili silom pokršteni, i ispovedali su svoju veru. Ali, oni koji su napredovali u hijerarhiji i bili čak i u kraljevoj službi, prema ovom putopiscu, svoju veru su tajno praktikovali. Pored mogućnosti da se napreduje, rigidnog zakonodavstva na koje smo obratili pažnju, razlog za ovakvo slabo poznavanje svoje vere i kulture leži svakako i u izolovanosti od ostatka islamskoga sveta.<sup>19</sup> Međutim, opstanak muslimanske populacije na ovom prostoru je možda upravo bio vezan za njihovu vojnu službu i posebno učešće muslimana u ugarsko-vizantijskim ratovima.

Ne postoje neposredni izvori i sigurni dokazi da su muslimani u srednjovekovnoj ugarskoj imali sudsku autonomiju, kao što su je recimo imali jevreji. Oni su, posebno u doba kralja Bele IV (1235–1270), imali sudske privilegije, a dokumenta pominju i sopstvenog sudiju koji je najčešće nazivan *iudex iudeorum* i bio je sudija u parnicama gde su obe strane činili jevreji. Hebrejski izvori svedoče i o tome da su i rabini bili sudije.<sup>20</sup>

Kada su u pitanju muslimani u Ugarskoj u srednjem veku, sa posebnim osvrtom na doba kraljeva Ladislava i Kolomana, podaci su znatno oskudniji. Abu Hamid navodi da je sremske muhamedance podučio, iz-

---

*Vostočno i Centralno Evropu (1131-1153 gg.)*. Publikacija O.G.Boľšakova i A.L.Mongaĭta. Moskva, 1971, 38-39; postoji i mađarski prevod kao kompilacija ova dva dela, iako u osnovi prevod sa ruskog: *Abu-Hámid al-Garnáti utazása kelet-és közep-Európában 1131-1153*, közzétette O. G. Bolsakov és A. L. Mongajt, Budapest, 1985, 56-57; delimično je Abu Hamidovo putovanje kroz Ugarsku preveo Ivan Hrbek, *Ein arabischer Bericht über Ungarn*, Acta Orientalia. A Magyar tudományos akadémiá orientalisztikai közleményei, V/3, Budapest, 206-230; u našoj istoriografiji njegove podatke koristila je Jovanka Kalić, *Podaci Abu Hamida o prilikama u Južnoj Ugarskoj sredinom XII veka*, Zbornik za istoriju Matice srpske, 4, Novi Sad, 1971, 25-36, o njemu kao važnom izvoru v. Boris Stojkovski, *Područje današnje Vojvodine u ogledalu jednog srednjovekovnog arapskog izvora*, Izvori o istoriji i kulturi Vojvodine. Zbornik radova, Novi Sad, 2009, 27-28. U daljim napomenama o Abu Hamidu koristićemo Dublerov prevod, kao i mađarsku verziju, jer su najpotpunije.

<sup>17</sup> N. Berend, nav. delo, 237-238.

<sup>18</sup> *Abū Hāmīd el Granadīno y su relación de viaje por tierras eurasiáticas*, 66; *Abu-Hámid al-Garnáti utazása kelet-és közep-Európában 1131-1153*, 56.

<sup>19</sup> N. Berend, nav. delo, 238-240.

<sup>20</sup> N. Berend, nav. delo, 94-95.

među ostalom, i pravima u vezi sa nasleđivanjem.<sup>21</sup> Muslimani su prihvatili ovo što ih je on naučio. Ne postoje jasni dokazi da je on učestvovao u parnicama između muslimana, niti da se bavio pravnim pitanjima, izuzev ove kratke beleške o naslednom pravu, iako je sam bio pravno dobro obrazovan.<sup>22</sup> Docija saznanja kažu da su oko 1220. islamski vernici imali svoje studente prava u Alepu, koje je tamo susreo arapski geograf Jakut. Moguće je da je svoje informacije o muslimanima u Ugarskoj i jedan arapski drugi pisac Al-Kazvini dobio od jednog mađarskog muslimana. Iako preciznim podacima ne raspolažemo, verovatno je da su i muslimani imali svoju sudsku autonomiju. Međutim, oslanjali su se i na postojeće pravne okvire države čiji su stanovnici bili. Zabeležena su slučajevi parnica između hrišćana i muslimana u kojima je korišćen *Božiji sud* odnosno užareno gvožđe kao metod dokazivanja krivice, odnosno nevinosti. U periodu od 1208-1235. *Varadski registar* beleži tri slučaja u kome muhamedanci tuže hrišćane. U jednom slučaju se radi o jednom tužiocu, dok su u dva slučaja iz 1217. tužioci grupa muslimana. U dva slučaja je sproveden u delo i Božiji sud sa nošenjem užarenog gvožđa u rukama, dok je u trećem slučaju postignut je dogovor pred sudijom kojeg je delegirao kralj. Jedan tuženi je izgoreo, samim tim oглаšen krivim, dok je drugi tuženi oslobođen optužbe. Kod dogovora, tuženi hrišćanin je platio pet maraka, umesto 12 traženih. Inače, dve tužbe su podnete zbog navodne krađe, dok razlog treće nije poznat. Sam Božiji sud se obavljao pred moštima Svetog Ladislava, u prisustvu sveštenika. Muslimani su možda imali pomoćnike hrišćane koji su se zaklinjali. U slučajevima gde je zahtevan Božiji sud, muslimanski tužioci su bili podržani i od strane drugih, *coadiuvantibus aliis*, što može upravo da ukaže na to da su imali saradnike i pomoćnike, verovatno hrišćanske veroispovesti.<sup>23</sup>

Iz ovih podataka se vidi da su muslimani u Ugarskoj postojali i u XIII veku. različita kraljevska, papska i druga dokumenta ih pominju do duboko pred sam kraj stoleća.<sup>24</sup> Štaviše, prema Karačonjiju, oni su u doba Andrije II i njegove *Zlatne bule* bili jači nego bilo kad. Imali su visoke administrativne funkcije, bili su i carinici, pa je pomenuti Andrija II dva puta 1222, kao i devet godina docije, morao zlatnim pečatom da potvrdi da jevreji i muslimani neće vršiti nikakve zvanične državne funkcije, niti biti rizničari, ubirači prihoda i drugo.<sup>25</sup>

<sup>21</sup> *Abū Hāmid el Granadino y su relación de viaje por tierras eurasiaticas*, 67; *Abu-Hāmid al-Garnāti utazása kelet-és közep-Európában 1131-1153*, 56.

<sup>22</sup> I. Hrbek, nav. delo, 116.

<sup>23</sup> Jerney J, nav. delo, 110-111; Karácsonyi J, nav. delo, 485; N. Berend, nav. delo, 96-97.

<sup>24</sup> Sakupio ih je, uglavnom tačno, Jerney J, nav. delo, 109-125.

<sup>25</sup> Jerney J, nav. delo, 112-113; Karácsonyi J, nav. delo, 484-485.

Do kraja srednjeg veka muslimani u srednjovekovnoj Ugarskoj su potpuno iščezli, tačnije već u XIV veku nesusreće se njihov pomen. Ostalo je 15 toponima u nekoliko županija današnje Mađarske i nekim delovima Slovačke.<sup>26</sup> Što na osnovu ranijih zakona, što na osnovu stalnog i latentnog pokrštavanja i izolacije, ovi toponimi i fragmentarni istorijski izvori jedini su podaci iz kojih možemo detaljnije rekonstruisati život ove posve zanimljive populacije, pa samim tim i njihov pravni položaj.

---

<sup>26</sup> Gy. Székely, nav. delo, 59.



*Boris Stojkovski, LL.M., Assistant  
Faculty of Philosophy Novi Sad*

## **Legal Position of Muslims in Medieval Hungary**

### ***Abstract***

Muslim population was present in medieval Hungary since the conquest of Pannonia by the Hungarians. There are various theories about their origin. Hungarian Muslims were most often referred to as *Petcheneguesm*, *Kalizes*, *Kwarezmies*, etc. they also found their place in the legal system of the country.

Very severe laws on Muslims in Hungary were adopted by king Laszlo I and his successor Coloman in 1092. and at the beginning of XI-Ith century. These laws prohibited newly converted Muslims of practising their old faith, marriage between Muslims was prohibited, and they were forced to eat only pork. In every village where the Islamic population had lived a church was to be built.

A prominent Muslim traveller Abu Hamid, who lived in Hungary between 1150-1153. taught his fellow Muslims about their, faith, language and law of inheritance. We do not know much about it, but it can be presumed that followers of Islam in medieval Hungary had sufficient internal judicial autonomy. In 1217, as well as later, there were three ordeal cases in Varad registre which consider Muslims as a part in the litigation. In all three cases Christians were accused by the Muslims.

Even though the laws were harsh and severe and conversion was always present the Muslim population has succeeded to persist in Hungary until late XIIIth century. Their legal position was interesting and specific.

Key words: muslims, Hungary, laws, Middle Age